

Orðabókapolitikkur hesi 10 seinastu árin

KÁRI DAVIDSEN

Fyrsti partur

Fyrst av øllum vil eg eisini ynskja tykkum báðum Annfinni í Skála og Jonhardi Mikkelsen hjartaliga til lukku við tykkara megnaravriki, sum varð lagt fram fyri almenningin t. 22.02.08 úti á Læraraskúlanum. Føroysk-enska orðabókin (1.útg.) og Ensk-føroyska orðabókin (2.útg.) kundu siggjast í nýggjum og stásiligum hami, har Donsk-føroysk orðabók var lögð við sum eyka gáva.

Datt nú um dagarnar niður á grein í gomlum Viðskera 22. feb. 1997 blaðsíðu 4 og 5 eftir Póli á Kletti í viðtalu við Bjarna Djurholm (= BD), nú fyrrverandi vinnumálaráðharra og tá varaskúlastjóra í Eysturskúlanum. Evnið, ið varð til umrøðu, var **orðabókaútgáva**.

Greinin eitur ”Gongd má sum skjótast fáast á føroyska orðabókaútgávu” og byrjar við teirri syrgiligu staðfesting við hesum orðum: **”Eingin** veit, hvat fer at henda orðabókum í Føroyum. **Eingin** setir kós, **eingin** stýrir. **Heildarmyndin** er veik og tilvildarlig, og henda tilvildin hevur við sær, at fólk, sum vilja málinum væl, í sjálvdrátti royna at arbeiða, sum tey halda vera best – ongantið sum partur av eini heild. Næmingar, lærarar, skrivstovu-,

fjølmiðla- eins og vinnufólk eiga at sleppa úr fremmandum málum inn í sitt egna so væl, sum til ber. Men tey sleppa mangan ikki – ikki tí, at málið ikki er tøkt, ella tí at tey ikki leggja lag í at brúka tað, men tí at tørvur er á grundleggjandi amboðum til arbeiðið” so mong vóru orðini tá – fyri góðum 10 árum síðan..

Tað kundi tí verið áhugavert at spurt 1) BD, um hann heldur, at hesi 10 seinastu árin hava verið nøktandi á økinum innan orðabókaútgávu?, nú hann kann kanna eftir, hvussu nógv, ið veruliga er broytt og komið á skafðið á hesum álvarsama øki, hvat tí føroyska málinum viðvíkur.

2) Hvussu er so støðan góð 10 ár seinni? Og svarið er:

Í tíðarrøð eru hesar orðabøkur síðan 1997 komnar á marknaðin í bóka- og telduútgávum: 1998 komu Móðurmálsorðabókin (Føroya Fróðskaparfelag 1991-1998) og Donsk-føroysk orðabók (Stiðin, har Sprotin seinni hevur tikið yvir), 2000 Føroysk samheitaorðabók, 2004 Føroysk-italsk orðabók, 2005 Íslendsk-føroysk orðabók og loksins megnaravrikið 2008 Føroysk-enska (1.útg.) og Ensk-føroyska (2.útg.) eisini teldutøkar.

Um ikki privatu forløgini Stiðin og Sprotin høvdu givið sínar bøkur út: Føroysk-ensk (1.útg.) og Ensk-føroysk (2.útg.) og Donsk-føroysk út, so má sigast, at úrskurðurin hevur verið sera soltin fyri allar

tær milljónirnar (henda upphædd verður viðgjørd í seinni grein), sum Løgtingið hevur játtað fyri skattgjalдарans pening. Tí tað, sum BD í høvuðsheitum spyr eftir, eru føroyskar orðabøkur serliga til skúla-, fjølmiðla- og vinnubrúks. Tær, sum hava sæð dagsins ljós – ikki tær triggjar hjá Stiðanum og Sprotanum og Móðurmálsorðabókin - eru ikki tær mest átrokandi til næmingar og lærarar, fjølmiðlarnar og vinnuna, og tí eru tær meira at meta sum ískoyti til tann grundleggjandi orðabókatorvin innan skúlagátt bæði í fólkskúla, miðnámsútbúgvingum og hægri lærustovnum eins og í vinnulivinum. Løgtingið hevur játtað stuðul, sum tað kann kjakast um, um hann er nøktandi ella ikki, men at søpla stuðulin burtur vegna tvørrandi kunnleika á orðabókaøkinum bæði innan Mentamálaráðið og Orðabókagrunnin, man vera ovboðið!

Her koma vit aftur til byrjanarorðini í greinini: **”Eingin** veit, hvat fer at henda orðabókum í Føroyum. **Eingin** setir kós, **eingin** stýrir.“ Hetta merkir, at triggjar ferðir verður eingin skrivað, og niðurstøðan er er so hareftir: ”tí er Heildarmyndin veik og tilvildarlig“.

BD ger ein lista yvir tær mest átrokandi orðabøkurnar: Hann nevni eina dagfórda ensk-føroyska orðabók. Hetta ynskið er uppfyllt, við tað at hon er dagfórð, og at hon er komin í nýggjum búna, týsk-føroyska orðabók, sum

hevur ligið klár síðan 1998, men nakað væl minni tá, og sum deildarstjórar, bæði fyrrverandi og nýggjur núverandi, og aðalstjóri hava lagt fótongar fyri, so at hon ikki skal koma út (meira um hetta kapitlið seinni), fransk-føroyska orðabók, sponsk-føroysk orðabók og russisk-føroysk, sum eru fremmandamál í m.a skúlaumhvørvinum.

BD skjýtur í greinini upp, at gera samstarv við Gyldendal, sum Stiðin longu tá hevði prógvað, at tað væl læt seg gera. Henda leist kundu so hinar orðabøkurnar eisini verið skornar eftir, sum tann týsk-føroyska í veruleikanum eisini er týdd eftir. Tí Zakarias Wang samráddi seg til keyp av hesum báðum orðabókunum, bert spell, at hann ikki legði seg á allar tá! BD vísir á fleiri fyrimunir við hesi skipan: Leitorðini eru vald, (men tað er neyðugt, at snara hesar leistar nakað til føroysk viðurskifti), tey verða javnar dagfórð, framburður og ljóðskrivt eru skrivað, donsku týðingarnar eru gjørðar. „Eftir er bert at strika danskt og seta føroyskt í staðin.“ Men so ein-kult man tað kortini ikki vera, sum BD ger tað til.

Síðan manglar bert makin til orðabøkurnar, sum eru umrøddar omanfyri. Her metir BD, at ein móðurmálsorðabók í fyrria lagi og í seinna lagi ein føroysk-donsk orðabók at vera ”avgerandi fortreyt” fyri, at ein føroysk-ensk, føroysk- týsk, føroysk-fransk, føroysk-sponsk og

føroysk-russisk kunnu gerast til litar. Móðurmálsorðabókin kom sum kunnugt í 1998, men tann føroysk-danska orðabókin hevur eingin sæð nakað til enn, sjálvt um hon hevur verið ávegis í eini 8 ella 9 ár ella fleiri, sum er alt ov leingi fyri eina orðabók av slíkum slag og vavi. Men tvørleikin er kanska tann, at orðabókarithøvundin ella orðabókarithøvundarnir ikki hava megnað uppgávuna at flyta orðabókina úr føroyskum í danskt?! BD vísir sjálvur á henda tvørleika: ”At flyta føroyskt inn í fremmandamál krevur kunnleika, sum valla er at finna í Føroyum og tí má útvegast í tí landi, har fremmandamálið verður talað. Men her hava Annfinnur í Skála og Jonhard Mikkelsen gjørt hesum sjónarmiði til skammar, tí teir hava prógvað, at vit føroyingar duga eisini, bara umstøðurnar eru til staðar, og her verður serliga hugsað um figgjar-karmarnar, sum eru alt ov trøngir. Tann føroysk-danska orðabókin kundi verið loyst øðrvísi hjá Orðabókagrunninum, tí í t.d. Hoydølum hava vit vælútbúgvíð fólk bæði við prógvi í føroyskum og donskum. So grundsjónarmiðið hjá BD at týða úr fremmandamálinum, t.v.s. úr føroyskum í t.d. danskt, týskt, franskt ella spanskt er óivað rætt, men í neyðstöðu verður so mangt nýtt sum í tí føroysk-ensku. Men tann føroysk-danska hjá Orðabókagrunninum tykist vera eitt ótroð-

ið neyðaregg. Men tann føroyskt-týska hevur eingin sæð nakað til, nú hon hevur ávegis í 7 ella 8 ár.

Her skal bert stutt nertast við ta ómegd, sum Mentamálaráðið hevur staðið fyri í arbeiðnum við mínari týsk-føroysku orðabók og tí føroysk-týsku. Orðabókarithøvundarnir báðir hava ongantið hitst at umrøða viðurskifti millum málini bæði. Her hevði verið eitt hóskaði høvi hjá Mentamálaráðnum at víst, hvussu tvær orðabøkur kundu verið samskipaðar, men so eigasørt. Aðalstjóri og deildarstjórar bæði fyrrverandi og núverandi hava einki gjørt í hesum so sjálvsagda máli, men teir hava blakað málið frá sær og lagt føroysk-týsku orðabókina undir Orðabókagrunnin við Kára á Rógvi sum formanni í 5 ár. So orðini hjá H.A.Djurhuus fyri góðum 100 árum síðan:

1) Saman at halda varð ei okkum givið, Tí er so lítið burturúr her blivið,

Tí enn vit tala, men ov lítið gera.

Samanhald má vera. 2) Stóðu vit saman, Føroya synir sterku, Kundu vit útint mangt eitt roysnisverkið, Kundu vit frama ført til Føroya landið.

Standið tí saman. Hesi orðini vóru sonn, so sonn tá fyri góðum 100 árum síðan, og tey eru enn líka so sonn dagin í dag.

Framhald

Útvikla heldur enn avvikla

EDMUND JOENSEN

løgtings- og fólkatingsmaður

Fólkatíngið viðger í dag figgjarlógina fyri 2008. Í røðu í dag førir undirritaði fólkatingsmaður m.a. hetta fram: Ríkisveitingin hevur størri týðning, enn landsstýrið vil sanna, og týðningurin av veitingini økist, nú serfrøðingar siggja myrk skýggi á luftini. Hetta er enn ein orsök til at fegnast um Ríkisfelagsskapin. Evnið á lestrarstevnuni hjá Norðuratlantsbólkinum á Christiansborg herfyri var púra malplaserað

Í sambandi við viðgerðina av donsku figgjarlógini á Christiansborg í dag fer undirritaði fólkatingsmaður m.a. at leggja dent á hesi viðurskifti:

Ríkisveiting stóran týðning Ríkisveitingin til Føroya, ið bert telur 0,1 prosent á donsku figgjarlógini, telur heili 15 prosent á føroysku figgjarlógini.

Sostatt hevur veitingin framvegis sera stóran týðning fyri føroyska landshúsarhaldið og búskapin sum heild.

Búskaparráðið o.o. siggja í hesum døgum myrk skýggi á luftini, og tí fær ríkisveitingin støðugt størri týðning. Tí tykist tað lógið, at samgongan í Føroyum, sum framhaldandi arbeiðir við at skerja ríkisveitingina, heldur fast um, at veitingin hevur lítlan týðning.

Ongin ivi er um, at almenna tænastustigið versnar, og livifóturin í Føroyum lækkar, um ríkisveitingin verður tikin burtur.

Malplaserað stevnað

Sæð í hesum ljósi var

lestrarstevnan hjá Norðuratlantsbólkinum á Christiansborg herfyri fullkomiliga malplaserað.

Heldur enn at hava fokus á, hvussu tann týðandi ríkisveitingin skal skerjast, áttu umboð fyri bólkin at havt fokus á, hvussu vit skapa fleiri inntøkur. Vøkstur og menning eru treytir fyri, at væl útbúgvin fólk koma heim aftur til Føroya, og tí kundi ein lestrarstevna hóskaði viðgjørt m.a. henda spurning.

Útvikla heldur enn avvikla

Heldur enn at avvikla Ríkisfelagsskapin arbeiðir Sambandsflokkinur við at útvikla hann.

Flokkurin vil økja samstarvið við Danmark á øllum økjum, har har felags úrslit kunnu fáast burturúr – innan útbúgving, gransking, heilsu,

vinnu og umhvørvi.

Játtanin á donsku figgjarlógini til at granska í klíma og havstreymum kring Føroyar er eitt gott dømi um, at danska stjórnin ítøkiliga og nýhugsandi stuðlar upp undir felags áhugamál í Ríkisfelagsskapinum.

Ríkisfelagsskapurin, ið byggir á søgulig, mentunarlígg og ættarbond, eigur ikki at verða gjørdur upp í pengum, men tað skal ikki forða nøkrum í at siggja, at ríkisveitingin hevur stóran týðning fyri Føroyar.

Steingið gongugøtuna fyri bilum

SÓLRUN JACOBSEN

Endiliga er tað kanska møgilegt at fáa ”gongugøtuna” til gongugøtu. Hurrá fyri tí!

Duga tey handlandi ikki at siggja, hvussu kundarnir koma at "streyma" til miðbýin, um tað veruliga varð ein gongugøta, tí í lötuni er ikki gangandi fyri bilum.

Hugsa nú, várið er komið, vónandi kemur meira lýðka, so kundi tað verið nógv meira liv í gongugøtuni, har kundi smá borð og básar ella annað staðið, har sum bilar nú standa og koyra.

Tað er bert annar hugburður, ið skal til, so fólk kundu tikið bussin, ella tey sum búgva nærhendis

spáka sær ein túr.

Tey, ið koma av bygd, eru sjálvandi noydd at koyra onkusvegna, har kundi verið gjørt parkeringsplássuttan fyri Havnina, og bussar kundi so koyrt.

Eisini kundi verið hugsað um at gjørt eina Tunnil (nú tað er so populært) kanska undir Skálatrøð, men tað mugu teir sakkønu vita betri, ella onkra aðra staðni.

Havnin kann ikki taka ímóti fleiri bilum, serliga um fleiri tunnlar koma, sum talan er um.

Kann ikki ætla, hvussu stuttligt tað verður at vera turistur.

Gerið gongugøtuna frá Kongabrunni og til Sjótleikarahúsið.

Eisini framvið F. K. í miðbýnum.